

Pojem jako „rozvrh“

Chápu pojem jako myšlenkový program, projekt myšlenkového nahlédnutí (a to zase předpokládá jednak vyloučení toho, co nahlédnuto být nemá a co tedy nemá rušit vlastní nahlédnutí toho, co nahlédnuto být má); jinak to lze vyjádřit také jako „rozvrh“, jak z nějak daného „materiálu“ informací (ať už aktuálně smysly poskytnutých nebo pamětí a zkušenostmi prostředkovaných) ustavit (přesně: z větší části rekonstituovat, z menší části nově konstituovat) myšlenkový model, s jehož pomocí může být více nebo méně přesně vymezeno a tak uchopeno to, k čemu se – už jako ke skutečnosti – myšlenkově vztahujeme. Rádl mluví o „vykrajování“, což v celku odpovídá věci: na naše smysly doléhá velké množství podnětů, z nichž si už na neurofyziologické úrovni naše smysly musí „vybírat“ ty, které k orientaci v jakoby chaotické spleti informací mají být užitečné a smysluplné, a naopak potlačovat a marginalizovat ty, které jsou pro takovou orientaci zbytečné nebo dokonce nežádoucí a matoucí. – V jedné věci je však závažný problém: každý projekt, každý rozvrh má nějakou svou skutečnost, i když tu je kvůli svému příslušnému uskutečnění („realizaci“): tato jeho „skutečnost“ má předmětný charakter, je to např. schema přístroje nebo plán stavby apod. Tato „jeho“ vlastní skutečnost nemá přímý ani jednoduchý vztah k oné druhé skutečnosti, která má vzniknout (nebo už také vznikla) jeho „realizací“ – tedy ke konstruovanému přístroji nebo postavenému domku atd., ale tento vztah musí být aktivně uskutečněn právě konstruováním nebo stavěním. Jak to je v případě „pojmu“? Žádný pojem nemá vlastní skutečnost, nemá žádnou předmětnou stránku, pokud není právě uskutečňován, „realizován“, tj. výkonem myšlení nasuzován (to znamená, že do té chvíle prostě „není“, „ještě není“). A jakmile je nasuzován (tj. jakmile začne být nasuzován), „uskutečňuje“ se jeho intencionální korelát, nikoli tedy pojem sám. Pojem je tedy vlastně jakoby „něčím“, co není ((ještě není, tedy něčím „budoucím“), ale co svou „aktualizací“, tj. aktivním zpřítomněním okamžitě přechází ke svému „předmětu“ (nebo ne-předmětu – perspektivně), ke svému intencionálnímu korelátu, jeho „předmětnost“ je docela jiné povahy než předmětnost všech „reálně“ uskutečněných, do „reality“ převedených „projektů“.

(Praha, 060601-3.)